

Historische structuuranalyse Maastricht

F. W. van Voorden

Op 23 maart 1988 is een uitgebreid onderzoek gestart naar de historische structuur van de bebouwde kom van Maastricht. Het onderzoek, dat vier jaar zal duren, wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg, de gemeente Maastricht, de Technische Universiteit Delft en de Rijksuniversiteit Groningen. Voor het ontwerpersdeel van het project participeert de Rijkshogeschool Maastricht (de Academie van Bouwkunst).

In deze aflevering van het Bulletin worden enkele thema's van het Maastricht-onderzoek gepresenteerd. Het bodemarchief wordt behandeld door Panhuysen, stadsarcheoloog. Minis beschrijft in het artikel 'In de ban van de stad' de wisselwerking tussen bestuur en stad. Martin en Van Haften, beiden assistent-in-opleiding, gaan in op thema's van het project: de ruimtelijke transformaties gedurende de 19de en 20ste eeuw, en het Maastrichtse bouwarchief in relatie tot de stadsvernieuwing.

Het thema-artikel van Taverne over het stedenbouwkundige monument vormt een algemene inleiding op het Nederlandse stadsonderzoek. De relatie die Taverne legt tussen onderzoek en ontwerp is essentieel voor dit type onderzoek. In de Maastricht-bijdragen die zijn opgenomen in deze aflevering van het Bulletin komt deze relatie nog niet significant in beeld, omdat de confrontatie onderzoek-ontwerp pas in de tweede fase van het project aan de orde komt.

Ook een ander belangrijk thema van het project blijft buiten beschouwing: de Atlas, een geautomatiseerd informatiesysteem van beeld en tekst, waarmee thema's, perioden en ontwikkelingen van de stadsgeschiedenis kunnen worden gevisualiseerd. In de projectomschrijving (zie hierna) worden doel en opzet van de Atlas beknopt genoemd.

Maastricht is gekozen als studie-object, omdat de stad zich bij uitstek leent als atelier en laboratorium voor onderzoekers en ontwerpers. De structuur van de stad is samengesteld uit patronen van 2000 jaar continue bewoning. Dank zij het archeologisch en het bouwhistorisch onderzoek zijn stedelijke artefacten

bekend van de eerste 1000 jaar, voor Nederland een uniek gegeven. Het geeft de onderzoekers de mogelijkheid structuren en beelden te analyseren van nog onvoorstelbare perioden van de stadsgeschiedenis.

Doel en opzet van het onderzoek

De doelstelling van het onderzoek is het analyseren, verklaren en beschrijven van het proces van verstedelijking. Het onderzoek moet inzicht geven in nu nog ontbrekende schakels in de stadsgeschiedenis, het moet basisgegevens aandragen voor toekomstige structuurplannen en stedenbouwkundige ingrepen, en het moet een programma opleveren voor noodzakelijk onderzoek in de praktijk waardoor een betere integratie tussen stedenbouw, stadsvernieuwing, monumentenzorg en archeologie tot stand kan worden gebracht.

Het in samenwerking tussen universiteiten en overheidsdiensten te verrichten onderzoek richt zich op het fenomeen van de stad als permanent stedelijk knooppunt. Als gevolg van toenemende aandacht voor de ruimtelijke kwaliteiten van de stad en voor processen van sociale vernieuwing, in het bijzonder in West-Europa manifest, wordt sterk behoefte gevoeld een diepgaand, multidisciplinair onderzoek te verrichten naar de essentie van de stad.

Het project zal resulteren in een praktisch programma, waarmee het gemeentebestuur, de overheidsdiensten en de beroepspraktijk (architecten en stedenbouwkundigen) kunnen opereren bij

instandhouding en vernieuwing van de stad en haar onderdelen. Publieksverlichting is daarbij essentieel.

De verwerking van de ruimtelijke en historische gegevens zal worden afgestemd op de geautomatiseerde vastgoedregistratie van de gemeente Maastricht. Op landelijk niveau heeft het programma relaties met de geautomatiseerde registratie van de monumentenzorg (het Monumenten Registratie Systeem en het Monumenten Inventarisatie Project).

De wetenschappelijke studies (proefschriften) zullen dienen ter versterking van het fundamenteel-wetenschappelijk onderzoek betreffende veranderingprocessen die zich in de gebouwde omgeving voordoen. De studies zullen nieuw licht werpen op de effectiviteit van de geijkte stadsvernieuwing en de traditionele monumentenzorg. De oorspronkelijke, in de loop van de geschiedenis versterkte stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit wordt herkenbaar en bruikbaar gemaakt als basis van vernieuwing en verandering.

De Atlas (het geautomatiseerde kartografische informatiesysteem) komt beschikbaar als prototype van een interactief 'kennisinstrument' voor de praktijk van stedelijk beheer en monumentenzorg.